

UIT DE SCHRIFT

DE BETERE ADVOKAAT. 1)

Want de kinderen Israëls hebben uw verbond verlaten, uwe altaren afgebroken en uwe profeten met het zwaard gedood.

1 Kon. 19:10.

Hier treedt de ambtsdrager van Israël voor Gods aangezicht om rapport uit te brengen over den toestand van Gods volk. En dit rapport is vernietigend. Er is geen enkel goed woord meer van Gods volk te zeggen. De zwaarste aanklacht wordt geformuleerd. Zij hebben Gods verbond verlaten, daarin zijn alle zonden begrepen. Verbreekt het volk des Heeren het verbond, dan is alle onderscheiding tusschen wereld en Kerk uitgewischt. Elia zegt dan nog, dat dit radicaal is gebeurd. Want ze hebben de altaren verbroken. Het altaar is de plaats, waar de mensch tot God komt. Verbreeken van het altaar betekent, dat de weg van den mensch tot God is opgebroken. Maar zij hebben ook de profeten gedood. Door den profeet spreekt God tot Zijn volk. Wie de profeten doodt, verspert nu omgekeerd ook den weg van God tot den mensch. Beide misdaden zeggen dus, dat zij niet meer tot God willen spreken en dat zij het spreken Gods tot hen niet meer begrepen. Ze hebben zichzelf stom en doof gemaakt.

Zoo weet Elia alleen nog maar aan te klagen. Hij kan van niets anders meer spreken, dan van zonde en weet dus ook geen betere oplossing dan de verdelgung van Gods volk door den toorn des Heeren. Indien wij geen anderen Pleitbezorger hadden, waren wij reddeloos verloren. Maar wij hebben een beteren Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige. Ook Hij kent onze zonden, maar waar Elia niet verder kan, begeert Hij te pleiten: want Hij is een verzoening voor onze zonden.

Dr M. B. VAN 't VEER +.

1) Zie de noot in ons nummer van 12 Okt. 11.

KERKELUK LEVEN

HET MES VAN DEN KERKMOORD BEGRAVEN.

Hebben wij in een vorig artikel onderzocht hetgeen de Acta 1934-'45 wel en niet opnemen inzake het geval van wering van een candidaat — ditmaal zij het onderzoek voortgezet voor wat betreft de synodale handelingen betreffende de kerk van Bergschenhoek.

Als ik daarmee de „zaak“ van deze kerk hier ter sprake breng, beluipst mij de lust een uitvoerig artikel te schrijven over de geestelijke aspecten van deze zaak zelf — een aanlokkelijker stof dan die van deze kolommen. Ik geloof steeds meer dat de strijd van deze kerk in die maanden de eigenlijke wonderplek heeft aangemaakt in het verkankerde lichaam der kerk. Kort gezegd, heeft deze strijd zich geconcentreerd op die zijde van het conflict welke men populair vaak de „kerkrechtelijke“ noemt. Centraal heeft daarin gestaan de bevoegdheid en de vrijheid van de plaatselijke kerk. Het komt mij voor, dat de geestelijke betekenis, anders gezegd de betekenis die de erkenning van de plaatselijke kerk heeft voor het geloofsleven, d.i. het leven der gemeenschap met den levenden God, nog te vaak wordt miskend en te zeer als een kwestie van „kerkrechtelijke inzicht“ wordt geduid. Dat is zeker zoo geweest bij de Generale Synode die met de kerk van Bergschenhoek is gaan handelen zonder van deze geestelijke drijfveeren iets te begrijpen, laat staan te waardeeren, en in stee van haar strijd voor de zuiverhouding van de gemeenschap der heiligen te erkennen, den broederband met haar doorgesneden heeft. Nu is het hier de gelegenheid niet over deze worsteling zelf breder te schrijven, maar wel willen we er thans den vinger bij leggen, dat de Synode den ernst van haar handelingen voor Gods aangezicht jegens deze kerk blijkaar zelf zoo weinig heeft verstaan, of ook zoo weinig achteraf daarvoor durft uit te komen, dat deze handelingen in de Acta zoo goed als geheel verzwagen worden. En dat nog wel terwijl Bergschenhoek de eenige kerk is geweest die door de Synode is uitgesneden (onder het mom dat Bergschenhoek zelf het kerkverband verbroken zou hebben). Heel deze daad van excommunicatie wordt MET GEEN WOORD VERMELD! Stel U dat voor: daar is een gezin waar vader zich genoodzaakt ziet een kind uit huis te zetten, omdat het eenvoudig niet anders meer kon; en met Oudjaan (bijvoorbeeld) gaat vader voor Gods aangezicht nog eens na wat er in dat jaar zoo al gebeurd is — en hij verzwijgt totaal de daad van excommunicatie van zijn eigen kind. Ge zegt: dat is onmogelijk, dat steekt toch heel dat gezin als een doorn in het vleesch, dat kan men niet vergeten en dat moet daarvoor Gods aangezicht komen. Nu vergelijken we natuurlijk de Synode niet met een vader, maar we

vergelijken wel den band van de gemeenschap der heiligen minstens met den band van een gezin. Hoe is het dan mogelijk, dat men eerst van een heele kerk zegt „gij hoort niet meer bij ons“, „gij zijt met ons niet meer een in Christus“ (want dat is kerkverband: oefening van de eenheid in Christus) — en vervolgens in officiële Acta zulks gansche-lijk verzwijgt??

En dat is alweer niet eens het eenige. Er komt iets bij, dat jegens deze kerk bijzonder grievend is: men heeft een heel duidelijke belofte jegens haar gebroken. Om dat aan te toonen, moet ik in het kort een overzicht van het verloop van deze zaak geven. Er was n.l. het volgende gebeurd:

Bergschenhoek had 2 Maart een verklaring aan de kerken gezonden en tevens gepubliceerd waarin ernstige bezwaren tegen de synodehandelingen werden uitgesproken (ik geef het zeer kort weer).

de Synode had eigenmachtig — tegen Bergschenhoek's uitdrukkelijken wil in — deze verklaring in behandeling genomen,

deputaten benoemd om met B. samen te spreken „ter voorlichting en terechtwijzing“,

welke door B. voor dit geval en voor dit omschreven doel gemotiveerd geweigerd werden daar een en ander onverenigbaar werd geacht met de rechte orde van den kerkelijken weg,

waarna de kerkeraad ter Synode werd geciteerd, welke citatie eveneens ter handhaving van de zuiver kerkelijke orde voor dit geval geweigerd werd, wederom gemotiveerd en onder verwijzing naar eigen gang van den kerkelijken weg. (B. ging den wettigen weg naar classis, Part. Synode en volgende Generale, en wenschte dezen wettigen gang niet te laten doorkruisen door een anderen eigenmachtigen van de zittende Synode),

waarna de kerkeraad ten tweeden male werd geciteerd, ditmaal met toezending van een rapport waaruit bleek dat de weigering van citatie reeds als grond voor excommunicatie zou worden aangemerkt,

waarop de kerkeraad ditmaal besloot ter Synode te verschijnen, louter om te voorkomen dat een nieuwe weigering als zoodanig grond voor afsnijding worden zou,

tot welke verschijning de kerkeraad echter niet wenschte over te gaan dan onder vooropstelling van een duidelijke verklaring, waarin deze verschijning-ter-Synode helder werd gemotiveerd en het te voren ingenomen standpunt principieel scherp werd gehandhaafd.

Welnu, toen de deputatie 2 Aug. 1944 ter Synode verscheen (de broeders L. Schoof, ouderling, J. de Ridder, diaken, en H. J. Schilder, ouderling, tevens hulpprediker, woordvoerder der deputatie) deelde ik namens den kerkeraad eerst den praeses Dr Berkouwer mede, dat wij vooraf een verklaring hadden af te leggen, waarvan wij tevens opname in de Acta verzochten. Daarop liet de praeses ons buiten staan opdat de Synode (die dien middag in comité vergaderde) zich daarover zou beraden. Toen wij weer werden binnengeroepen begon de praeses ons mede te deelen, dat de Synode besloten had verlof te geven tot het afleggen der verklaring, en dat „deze verklaring, zooals elke officiële verklaring ter Synode, in de Acta zou worden opgenomen“. Na deze mededeeling betrad ik den spreek-kathedraal en las de verklaring voor, waarna de behandeling door de Synode werd voortgezet (bestaande in een bestrijding door Dr den Hartogh, rapporteur, van Bergschenhoek, op de achterenvolgende punten, en een weerlegging daarvan inclusief beschuldiging en vermaning der vergaderde Synode, door ons, bij monde van ondergeteekende).

Wat ik nu ook in de Acta verwachtte te vinden — in elk geval deze verklaring die volgens uitdrukkelijke officiële belofte der Synode bij monde van den praeses „in de Acta“ zou worden opgenomen. Evenwel — geen spoor is er te vinden van heel die verklaring, zelfs niet van heel die behandeling die toch maar liefst een heel middag heeft geduurd en tot een bepaald besluit heeft geleid. In de Acta van 2 Aug. wordt alleen gezegd: „Art. 522. De Synode gaat over tot een zitting in comité-generaal“.

Nu, zal men zeggen, dat laatste excusert. Die verklaring hoort thuis niet in de publieke Acta, maar in „geheime“ acta van comité-zittingen en de belofte van den praeses had slechts daarop betrekking. Maar zulk argument zal ditmaal niemand in ernst kunnen gebruiken. Immers ook het besluit van dien middag betreffende Bergschenhoek is later door de Synode gepubliceerd (in den tekst van het excommunicatie-beafluit) benevens de verschijning van B. ingevolge tweede citatie der Synode, — en het was deze verschijning waaromtrent in de bedoelde verklaring werd geprejudiceerd. Toen de Synode overging tot publicatie van Bergschenhoek's verschijning ter Synode en van wat zij jegens deze kerk besloot, was zij dus krachtens officiële belofte tegelijk verplicht deze verklaring in de publieke Acta op te nemen. Evenwel, nòch van die verklaring en behandeling nòch van het publiek gemakte excommunicatiebesluit wordt in de publieke Acta ook maar iets vermeld; onder „zitting van 1 Sept. 1944“ wordt geen woord gezegd over Bergschenhoek, zoomin als er iets staat over Kampen waarvan een paar dagen tevoren (28 Aug. volgens verslag-Schepa) reeds De Lindeboom en nu, 1 Sept. ook een aantal ouderlingen werden afgezet.

Het is mij een raadsel, hoe men zoo ver kan gaan in het misleiden van de kerk en het verbergen van de waarheid. „Formeel“ zal men zijn motiveeringen bij de hand hebben, het waarschijnlijk heel „gewoon“ vinden — maar dat maakt de zaak slechts erger. Hoe kwetsend is dit voor die kerken — Kampen, waar werd afgezet, Bergschenhoek, dat werd afgesneden. Een belofte die niet wordt vervuld. Excommunicaties, die worden verzwagen. Zoo ontduikt men in de publieke weergave voor de toekomst de feiten. Zoo begraaft men het vlijmscherpe mes waarmee men eerst heeft gedood.

Welnu, aldus vielen deze Acta zelf het vonnis over zulk een Synode. Want volgens deze zwijgmethode handelt men niet waar recht wordt gedaan. Als David Goliath doodt in den naam des Heeren, wordt het zwaard waarmee Gods recht is besteld, bewaard in het heiligdom te Nob. Toen Achan werd gedood, richtte Gods volk over zijn lijf „een grooten steenhoop op, zijnde tot op dezen dag“ naar de bijbelschrijver dier dagen vermeldt. En als Christus opstaat, vertoont zijn heerlijk opstandingslichaam naar Zijn wonderlijke wijsbeslissing de teekenen van zijn kruisdood, gelijk ook zijn zijde doorstoken werd opdat vervuld wierd „zij zullen zien in welken zij gestoken hebben“. Kortom, als de Heere recht oeffent — Goliath — en excommuniceert — Achan; Golgotha — blijven de bewijzen expressielijk bewaard en worden zij waar nodig publiek vertoond. Want de publicatie van het rechtsgeding is den Heere wel behagelijk. — Maar omgekeerd, waar op het leven wordt ingehakt, en vervolgens de bijl weggevoerd en den getuigen het zwijgen opgelegd, daar is geen rechtsgeding aan de orde, neen, daar is in koelen bloede een moord gepleegd.

En waarlijk, „vriendelijker“ woorden mogen we ook vandaag niet gebruiken. Zooveel willen het conflict verzwakken tot een „kwestie van verschillend inzicht“. Maar dat is in strijd met het negende gebod. Want de werkelijkheid is: men heeft in 1944 vermoord: professoren, candidaten, dominees, ouderlingen, ja een heele kerk, een heel „lichaam van Christus“. Dat was de eerste zonde. En de tweede was dat men het mes in de modder wierp. En dat tweede, dat maakt het zoo bitter pijnlijk. Dat typeert den moordenaar die maar niet in een vlaag zich vergeet en te buiten gaat, maar zoo koel, berekenend en deskundig te werk gaat, dat hij terstond doende is zijn „acta“, dat wil zeggen zijn handelingen, aan het oog der gerechtigheid te onttrekken. En wordt hij later ter verantwoording geroepen — dan verklaart hij zonder blikken of blozen dat hij van doodslag toch heusch niet beticht kan worden. Ja, hij is zelfs boos, als het slaachtoffer-van-zijn-aanslag er vooralsnog niet toe overgaat hem zomaar „broeder“ te noemen!

Is het pijnlijk de dingen zoo scherp te zeggen? Maar zoo scherp zijn ze nu eenmaal — en de eerste voorwaarde om „tot elkaar“ te komen is, dat de toedracht der feiten wordt erkend naar dat zij is. Het mes op de tafel — dan kan om die tafel over dat mes en wat er mee is uitgericht wettig en publiek gehandeld worden. Dan zal er zoo God wil een eenheid groeien, die kerkstormen verduren kan.

H. J. SCHILDER.

DE TOLERANTIE-WILLEKEUR VAN DE SYNODE UTRECHT 1946.

Nog éénmaal komen wij terug op het meer genoemde Kerkrechtelijk Rapport der Generale Synode van Utrecht 1946. Nummer 9 van de toen gedane 15 uitspraken luidt aldus:

„dat de kerkelijke vergaderingen het recht van tolerantie oefenen in dien zin, dat zij terwille van de eenheid der kerk een dwalenden broeder in zijn verkeerd gevoelen kunnen dragen echter op deze voorwaarde:

a. dat dit van de leer der Kerk afwijkend gevoelen geen fundamenteel punt der waarheid raakt; b. dat deze dwalende zijn tegen de leer der kerk ingaand gevoelen niet propageert, en bereid is zich door de Kerk te laten onderwijzen“.

De vraag lijkt mij gewettigd, waarom men in dezen niet eenvoudig volstaan heeft met een verwijzing naar de uitspraak van de Generale Synode van 1914, welke zich met de zaak der Tolerantie ook bezig hield en te dien aanzien verklaarde:

„dat zij wel wilde uitdrukken, dat onze Gereformeerde Kerken steeds hebben geoordeeld, dat naar het oordeel der Apostolische Kerk tolerantie kan geoefend worden jegens broeders, die ter goeder trouw in enig leerstuk dwalen, mits dit niet enig fundamenteel stuk der waarheid raakt, de dwalenden bereid zijn zich beter te laten onderrichten en beloven voor dit gevoelen geen propaganda te maken, waarbij het natuurlijk van zelf spreekt, dat zulke broeders, zoolang zij in dit gevoelen volharden, in geen geval voor eenig ambt in de kerk verkiesbaar zijn.“

Men zal bemerkt hebben, dat de door ons gespatieerde restrictie in de uitspraak van 1914 ontbreekt in die van 1946. En dit is niet zonder betekenis.

Allereerst dit: 1914 en 1946 zeggen beide, dat tole-